

INFORMACIJA U VEZI SA DODIJELJIVANJEM DIREKTNE BUDŽETSKE PODRŠKE EVROPSKE KOMISIJE CRNOJ GORI ZA PREVAZILAŽENJE ENERGETSKE KRIZE

Evropska unija (EU), kao i cio svijet, trenutno se suočava sa veoma visokim cijenama električne energije i energenata. Ovo izaziva veliku zabrinutost za građane, preduzeća, institucije. Današnji skok je uglavnom vođen povećanom globalnom potražnjom za energijom u cjelini, a posebno za gasom, koja je povezana sa oporavkom globalnog tržišta nakon krize izazvane globalnom pandemijom COVID-19.

Evropska domaćinstva i kompanije suočavaju se sa izgledima za veće račune za energiju u trenutku kada su mnoga bila oslabljena smanjenjem/gubitkom prihoda zbog rada u uslovima globalno izražene pandemije. Dodatno, ovakav razvoj događaja rizikuje potkopavanje povjerenja i podrške energetske tranziciji koja je započeta i neophodna, ne samo da bi se spriječile katastrofalne klimatske promjene, već i da bi se smanjila ranjivost EU na nestabilnost cijena fosilnih goriva. Zbog jeftinijeg goriva, smanjene potražnje i ubrzanog razvoja obnovljivih izvora energije, cijene energenata su u 2019. godini značajno pale, a trend pada cijene električne energije postaje pravilo u 2020. godini. Ovakav trend je iznenadno preokrenut u 2021. godini kada su cijene energenata porasle za prosječno 200% u odnosu na 2019. godinu¹. Crna Gora, kao država u Evropi i kandidat za članstvo u Evropskoj uniji, svakako nije izuzetak.

Kao da sve ovo nije bilo dovoljno, u februaru 2022. godine, agresijom Rusije na Ukrajinu i nastavkom neopravdanog rata Rusije protiv Ukrajine, izazvana je nova kriza koja ima ozbiljne posljedice po evropsku, ali i cjelokupnu svjetsku ekonomiju. Sva evropska domaćinstva i kompanije suočavaju se sa izuzetnim povećanjem troškova energije (struja, gas, gorivo), što je posljedično pokrenulo i talas inflacije.

Ruska agresija na Ukrajinu na početku 2022. godine, kao i sankcije koje su nakon toga uslijedile od strane EU, kojima se pridružila i Crna Gora, kao i preduzete kontrasantacije od Rusije, do sada su imale jakog uticaja kako na globalna tržišna kretanja, tako i na realnu ekonomiju Crne Gore.

Najprije, kriza se nadovezala na već postojeću krizu uzrokovnu pandemijom virusa COVID-19, i kada je trebalo da ekonomija krene da se oporavlja i vraća na pretkrizni nivo, svijet se našao u novoj, neizvjesnijoj krizi.

Kriza će se naročito odraziti na Evropu, zbog geografske blizine i jakih trgovinskih veza sa Rusijom i Ukrajinom, ali i energetske zavisnosti od Ruske Federacije.

¹ SAOPŠTENJE KOMISIJE EVROPSKOM PARLAMENTU, EVROPSKOM SAVJETU, EVROPSKOM EKONOMSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA Paket mjera za djelovanje i pomoć za suočavanje s rastom cijena energije (COM(2021) 660 final).

Suočena sa novom realnošću koja je dovela u pitanje sigurnost snabdijevanja električnom energijom i kao takva dodatno podstakla inflatorna kretanja, Evropska komisija (EK), u cilju zaštite poslovanja preduzeća, očuvanja standarda stanovništva, i sigurnosti snabdijevanja električnom energijom kreirala program podrške.

Predsjednica Evropske komisije Ursula von der Leyen predstavila je 6. decembra 2022. godine, na samitu EU-Zapadni Balkan u Tirani, paket energetske podrške Zapadnom Balkanu, koji se sastoji se od jedne milijarde eura bespovratnih sredstava EU za pomoć Zapadnom Balkanu u rješavanju neposrednih posljedica energetske krize i povećanju otpornosti u kratkom i srednjem roku. Prva polovina paketa sastoji se od 500 miliona eura direktne budžetske podrške za ublažavanje ekonomskog i socijalnog uticaja na ugrožena domaćinstva i mala i srednja preduzeća i podršku energetske tranziciji, dok će preostalih 500 miliona eura biti namijenjeno za unapređenje projekata iz oblasti energetike.

U sklopu paketa podrške za prevazilaženje energetske krize, Evropska komisija je Crnoj Gori dodijelila 30 miliona eura, nakon intezivne komunikacije resornog Ministarstva kapitalnih investicija sa Delegacijom Evropske unije u Crnoj Gori i nadležnim subjektima na strani Evropske komisije, koja je uslijedila nakon inicijalnog sastanka 17. oktobra 2022. godine koji je održan sa komesarom za susjedstvo i politiku proširenja, g-dinom Oliverom Varhely-em. Nakon održanog prethodno pomenutog sastanka, Ministarstvo kapitalnih investicija je ostvarilo široki proces konsultacija sa svim elektro-energetskim subjektima u Crnoj Gori i nadležnim institucijama (Ministarstvo finansija, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo ekonomskog razvoja), i nakon sagledavanja dobre međunarodne prakse, definisalo odgovor koji je 21. oktobra 2022. godine dostavljen kao sveobuhvatan set zahtjeva za podrškom od strane Evropske komisije, definisano po vremenskim odrednicama:

1. *Kratkoročno:*
zahtjev za podršku najugroženijim kategorijama stanovništva i privrede;
2. *Srednjeročno:*
zahtjev za podršku za reformu i unapređenje energetske tržišta u Crnoj Gori, uz unapređenje poslovnog i investicionog ambijenta kada je riječ o oblasti energetike;
3. *Dugoročno:*
zahtjev za podršku implementaciji ključnih infrastrukturnih projekata, ističući strateško opredijeljenje implementaciji koncepta energetske efikasnosti i valorizaciji potencijala obnovljivih izvora energije.

Kao rezultat sveobuhvatnog sagledavanja potrebe stanovništva i privrede u cilju očuvanja sigurnosti snabdijevanja električnom energijom i životnog standarda, i imajući u vidu da od 1. januara 2023. godine ipak nije došlo do povećanja cijene električne energije što bi dodatno podstaklo inflatorna kretanja i dodatno se negativno odrazilo na standard stanovništva i likvidnost preduzeća, definisana je okvirna struktura potrošnje dodijeljenih 30 miliona eura direktne budžetske podrške od strane Evropske komisije za prevazilaženje energetske krize u Crnoj Gori kako slijedi:

1. Pomoć penzionerima i korisnicima materijalnog obezbjeđenja koji su pogođeni inflacijom uslijed rasta cijene električne energije i energenata – cca 8,5 miliona eura.

Rast cijena energenata je podstakao talas inflacije, koji se dodatno negativno odrazio na standard pojedinih kategorija stanovništva. Podrška bi mogla biti realizovana u vidu

jednokratnih isplata navedenim kategorijama stanovništva, na način kako je to slično realizovano i u pojedinim zemljama EU.

Uzimajući u obzir činjenicu da penzioneri zbog starosti i bolesti nijesu u mogućnosti da radom uvećavaju svoje prihode, te da minimalna potrošačka korpa u Crnoj Gori iznosi 799,70 eura, a da najniža penzija 253,61 eura, odnosno da je za minimalnu potrošačku korpu potrebno izdvojiti 3,15 najnižih penzija, dovoljan je pokazatelj lošeg životnog standarda pensionera.

Takođe, ovim mjerama, iz već navedenih razloga, neophodno je obuhvatiti i korisnike materijalnog obezbjeđenja. Oni predstavljaju najsiromašniju kategoriju našeg stanovništva. Iznos materijalnog obezbjeđenja za porodicu sa 5 i više članova iznosi 120,70 eura. Sam iznos nije dovoljan za zadovoljenje osnovnih životnih potreba uzimajući u obzir inflaciju koja je u porastu u Crnoj Gori².

Predlog Ministarstva rada i socijalnog staranja je da paketom jednokratne pomoći u iznosu od 150 eura bude obuhvaćeno:

- 40.550 korisnika najniže penzije (6.082.500 eura),
- 219 korisnika privremene nadoknade kod Fonda PIO (32.850 eura),
- 454 korisnika novčane naknade materijalnog obezbjeđenja boraca (68.100 eura).

Predlog Ministarstva rada i socijalnog staranja je da paketom jednokratne pomoći u iznosu od 350 eura bude ubuhvaćeno:

- 6.350 porodica koje koriste materijalno obezbjeđenje (2.222.500 eura).

2. Unapređenje energetske efikasnosti – cca 13 miliona eura:

a. Ministarstvo kapitalnih investicija je 2018. godine pokrenulo program podrške energetske efikasnosti u domaćinstvima pod nazivom „Energetski efikasan dom“ (EED), koji predstavlja unapređenje prethodnog programa „Energy wood“. Program EED pruža podršku u realizaciji sljedećih mjera:

- kupovinu i ugradnju sistema za grijanje na moderne oblike biomase (pelet, briket);
- kupovinu i ugradnju visokoefikasnih toplotnih pumpi za grijanje objekta;
- kupovinu i ugradnju multisplit sistema za grijanje/hlađenje objekta;
- ugradnju termoizolacije na fasadi stambenog objekta;
- ugradnju energetski efikasne fasadne stolarije.

Imajući u vidu uspješnu implementaciju programa EED, kao i veliku zainteresovanost građana Crne Gore, Ministarstvo kapitalnih investicija pokreće inicijativu za proširenje podrške, kako bi podrška bila dostupna i pravnim licima. Takođe, inicijativa bi se odnosila i na proširenje dostupnih mjera. Novim programom će, pored

² Prema podacima „Monstata“ potrošačke cijene u periodu januar - decembar 2022. godine, u poređenju sa istim periodom prethodne godine, u prosjeku su više za 13 odsto.

postojećih mjera, biti obuhvaćena podrška u dijelu ugradnje solarnih panela (PV i solarnih kolektora), kao i smart sistema, za fizička i pravna lica. Podrška bi se odnosila na subvencionisanje troškova ugradnje sistema, sa intezitetom subvencije do 50% (ili više) ukupne investicije, pri čemu će se voditi računa o usklađenosti sa drugim dostupnim EU programima podrške za slične namjene. Program može biti i proširen i drugim segmentima koji mogu efikasno dopuniti solarnu energiju i smanjiti zagađenje vazduha zimi. Imajući u vidu obuhvatnost mjera i očekivanu zainteresovanost od strane građana i privrede, predloženi iznos sredstava koji bi mogao biti opredijeljen za ovaj program bi iznosio do 8 miliona eura.

- b. Unapređenje energetske efikasnosti u turizmu kojim na prethodno opisani način prema podacima Ministarstva ekonomskog razvoja bi moglo biti obuhvaćeno do 30 privrednih subjekata (mala i srednja preduzeća), u iznosu od cca 3,5 miliona eura. Program ima za cilj da ohrabri privatna turistička preduzeća (hoteli) da krenu ka energetski efikasnijim aktivnostima kako bi se smanjili troškovi. Program će obezbijediti bespovratna sredstva na kliznoj skali od 30% do 70% kako bi se mala i mikro turistička preduzeća kvalifikovala za implementaciju intervencija koje će poboljšati energetske efikasnosti i smanjiti njihove operativne troškove.
- c. Unapređenje energetske efikasnosti u industriji kojim na prethodno opisani način prema podacima Ministarstva ekonomskog razvoja bi moglo biti obuhvaćeno do 10 privrednih subjekata (mala i srednja preduzeća), u iznosu od cca 1,5 milion eura. Program ima za cilj uspostavljanje mehanizma finansijske podrške za uvođenje inovativnih rješenja i novih tehnologija koje će dovesti do poboljšanja energetske efikasnosti poslovnih subjekata u prerađivačkoj industriji, modernizacije proizvodnih procesa, unapređenja inovativnih kapaciteta i smanjenja potrošnje energije.

Tokom perioda implementacije dodijeljene direktne budžetske podrške, poseban akcenat će biti na praćenju likvidnosti ključnih elektro-energetskih subjekata.

Pored prethodno navedenih aktivnosti koje će biti podržane od strane Evropske komisije kroz pomenuti program direktne budžetske podrške, za čiju realizaciju će biti osiguran transparentan mehanizam monitoringa, obezbijedena je i kroz druge dostupne mehanizme dodatna podrška Evropske komisije za realizaciju tzv. *mekih reformskih mjera energetskeg tržišta*, preliminarno procijenjene vrijednosti od oko cca 3 miliona eura bespovratnih sredstava. Ova komponenta uključuje aktivnosti koje su usmjerene na pripremu potrebnih analiza, studija, u cilju unapređenja poslovnog i investicionog ambijenta u sektoru energetike uz podršku EBRD. Očekivana podrška EBRD je podijeljena u nekoliko segmenta:

- a. Poboljšanje upravljanja ključnim elektro-energetskim subjektima, uvažavajući i korporativni aspekt, kao i obaveze koje proizilaze iz Sofijske deklaracije za implementaciju Zelene agende, Nacionalnog energetskeg i klimatskeg plana, te podršku za završetak ključnih reformi energetskeg sektora u skladu sa obavezama na nivou Energetske zajednice, kao i druge inicijative koje imaju za cilj da podrže poslovanje EPCG i CGES u sve liberalnijem tržišnom okviru.
- b. Aktivnosti usmjerene na razvoj tržišta „dan unaprijed“, u skladu sa relevantnim EU direktivama, čime će se stvoriti preduslovi i za spajanjem sa nekim od susjednih tržišta, uključujući Italiju, te konkretnu analizu i akcioni plan za podsticanje proizvođača iz obnovljivih izvora energije u Crnoj Gori, i razvoj odgovarajućih softverskih rješenja za trgovinu na berzi.

- c. Jačanje kapaciteta za sve uključene subjekte, u skladu sa dobrom međunarodnom praksom, kako bi uspješno mogli da realizuju svoje uloge u novom liberalizovanijem tržišnom okruženju.
- d. Akcioni plan za pravednu tranziciju, uključujući pripremu Studije opravdanosti postojanja TE Pljevlja sa socio-ekonomskim uticajem. Moguća dodatna komponenta mogla bi biti pružanje podrške u prekvalifikaciji pogođenih radnika u saradnji sa nadležnim opštinskim i državnim organima, obrazovnim institucijama i centrima za zapošljavanje.

Na bazi preliminarno definisane strukture potrošnje direktne budžetske podrške Evropske komisije Crnoj Gori za prevazilaženje energetske krize, uključujući i podršku za meke reformske mjere, u komunikaciji sa Delegacijom Evropske unije u Crnoj Gori i Evropskom komisijom definisan je sistem indikatora za praćenje realizacije dodijeljenih sredstava prikazan u formi tzv. Mape puta / Akcionog plana, koji je priložen ovoj informaciji, i koji su u svim državama za koje je Evropska komisija obezbijedila paket podrške za prevazilaženje energetske krize usvajani od strane vlada, prije zaključivanja odgovarajućeg finansijskog sporazuma, kojim se na raspolaganje stavlja 90% od ukupno dodijeljenog iznosa direktne budžetske podrške, što je za Crnu Goru 27 miliona eura, dok će se ostatak od 10%, tj. 3 miliona eura dodijeliti nakon što budu realizovani svi obuhvaćeni indikatori.

I. Cilj: Umanjiti trenutni društveno-ekonomski efekat energetske krize na ranjiva domaćinstva i ranjive privredne učesnike			
1. Mjera: Ublažavanje efekata poskupljenja za ranjive grupe			
Indikator	Osnova	Cilj	Izvor za verifikaciju
Broj lica iz osjetljivih grupa koja su korisnici subvencija računa za struju.	Sva lica koja ispunjavaju uslove prema važećim propisima primaju 30-40-50% subvencija na račun za struju (20.652 osobe u 2022.)	Sva lica koja ispunjavaju uslove prema važećim propisima primaju ili 30-40-50% ili više subvencije na račun za struju (do 31. decembra 2023.)	Ministarstvo kapitalnih investicija / Elektroprivreda Crne Gore
Šema za omogućavanje subvencionisanja električne energije za ranjive grupe (npr. preko ograničenja cijena). Pod ranjivim se podrazumevaju, za potrebe ove akcije, svi subjekti koji su koristili subvencije za račun za struju od 30%, 40% ili 50%.	Da	Da, budžet će biti osiguran da zadrži gornju granicu cijena za ove subjekte bez obzira na osnovnu cijenu energije. (do 31. decembra 2023.)	Ministarstvo kapitalnih investicija / Elektroprivreda Crne Gore
Šema za omogućavanje podrške ranjivim grupama zbog povećanja cijene energije.	0	Lica s najnižim primanjima čiji je standard ugrožen zbog rasta cijena električne energije i energenata. 47,573	Ministarstvo rada i socijalnog staranja
2. Mjera: Podrška malim i srednjim preduzećima obezbjeđuje kontinuet poslovanja			
Indikator	Osnova	Cilj (kratkoročni i srednjeročni)	Izvor za verifikaciju
Broj malih i srednjih preduzeća koja imaju koristi od subvencije za račune za električnu energiju/ograničenje cijena.	0	Sva mala i srednja preduzeća u skladu sa važećim pravilima (do 31. decembra 2023.)	Ministarstvo kapitalnih investicija / Elektroprivreda Crne Gore / Privredna komora.
Šema za omogućavanje podrške malim i srednjim preduzećima (npr. preko ograničenja	Da	Da, budžet će biti osiguran da zadrži gornju granicu cijena za MSP bez	Ministarstvo kapitalnih investicija / Elektroprivreda Crne Gore /

cijena).		obzira na osnovnu cijenu energije (do 31. decembra 2023.)	Privredna komora
II. Cilj: Promovisanje reformi koje se bave izvorima ranjivosti u sektoru energetike			
Indikator	Osnova	Cilj (kratkoročni i srednjeročni)	Izvor za verifikaciju
3. Mjera: Povećane mogućnosti za omogućavanje pristupa ka obnovljivim izvorima energije			
Šema za olakšavanje renovacije i primjene energetske efikasne tehnologije u zgradama i MSP, kao i postavljanje solarnih panela u postojećim zgradama uključujući MSP ¹ .	Da	Da (do 31. decembra 2023.)	Elektroprivreda Crne Gore / Ministarstvo kapitalnih investicija
4. Mjera: Finansijska pomoć domaćinstvima i MSP u cilju sprovođenja mjera za energetske efikasnost (iz Programa energetske reforme, mjera 20)			
Ukupna ušteda energije ostvarena u okviru Programa 'Energetski efikasan dom'.	5.5 GWH (2022)	16.5 GWh (do 31. decembra 2024.)	Ministarstvo kapitalnih investicija
Broj podržanih domaćinstava u okviru Programa 'Energetski efikasan dom'.	560 (2022)	1,680 (do 31. decembra 2024.)	Ministarstvo kapitalnih investicija
5. Mjera: Obaveze proistekle iz Direktive 2009/119 (o nametanju obaveze državama članicama EU da održavaju minimalne zalihe sirove nafte i/ili naftnih derivata) su sprovedene.			
Ukupne zalihe nafte koje se održavaju u svakom trenutku u broju dana (bilo prosječni dnevni neto uvoz ili prosjek dnevne unutrašnje potrošnje, koja god od ove dvije količine je veća (Direktiva 2009/119).	10% (2021)	Zadovoljavajući napredak	Ministarstvo kapitalnih investicija / Sekretarijat Energetske zajednice
6. Mjera: Definisan je Strateški okvir za Nacionalni energetske i klimatski plan (National Energy and Climate Plan-NECP)			

¹ Šeme u okviru mjere 3 i 4 će biti usklađene i dopuniti druge dostupne programe EU, posebno REEP+.

NECP je usvojen, a ambicija usklađena sa klimatskim i energetske ciljevima kao dio mape puta za dekarbonizaciju do 2030. godine, i u skladu sa tim kako je predložila Evropska komisija.	NECP u radnoj verziji	Da (do 31. decembra 2023.)	Vlada Crne Gore / Sekretarijat Energetske zajednice
Usvajanje zakona kojim se transponuje Paket čiste energije (uključujući Zakon o OIE, Zakon o EE i ažuriranu regulativu o energetske karakteristikama zgrada, kao i certifikaciju energetske karakteristika zgrada, Klimatski zakon, Zakon o energetici, itd.). Ovo bi trebalo da bude praćeno novim softverskim alatom koji omogućava efikasnu sertifikaciju energetske performansi zgrada i ekonomično renoviranje zgrada.	Ne	Da (do 31. decembra 2024.)	Ministartvo kapitalnih investicija / Sekretarijat Energetske zajednice
7. Mjera: Priprema za implementaciju tržišta električne energije dan unaprijed			
Operacionalizacija tržišta električne energije za dan unaprijed. U toku je projekat berzanske kompanije MEPX ² o uspostavljanju platforme za trgovanje, kliring i poravnanje za dan unaprijed, koji je počeo 20. oktobra 2021.	Ne	Da (Q1 2023)	Vlada Crne Gore / Sekretarijat Energetske zajednice
8. Mjera: Definisana je energetska tranzicija u zemlji			
Završena je studija o energetske tranziciji.	Ne	Da (do 31. decembra 2023.)	Ministartvo kapitalnih investicija
9. Mjera: Revizija politike oporezivanja koja se odnosi na energiju (srednjeročna)			
Analizirana je potencijalna reforma politike oporezivanja koja se odnosi na energiju. Ova reforma će poboljšati sistem za pravednije, efikasnije poreze koji pogoduju rastu.	Ne	Da (do 31. decembra 2023.)	Ministartvo kapitalnih investicija / Ministarstvo finansija

² Montenegrin Power Exchange - BELEN

10. Mjera: Podrška EPCG i CGES u poboljšanju upravljanja (srednjeročno)			
Na snazi su mjere za podršku za poboljšanje upravljanja preduzećima u većinskom državnom vlasništvu u energetsom sektoru.	Ne	Zadovoljavajući napredak (do 31. decembra 2023.)	Ministartvo kapitalnih investicija
11 Mjera: Poboljšanje poslovne klime za investiranje u obnovljive izvore energije (srednjeročno/dugoročno)			
Poboljšanjem regulatornog okvira ojačana je poslovna klima za investiranje u obnovljive izvore energije. Pravni okvir bi omogućio prelazak na tržišne šeme podrške za obnovljive izvore energije i uveo nacionalni elektronski registar za garancije porijekla u Crnoj Gori.	Ne	Zadovoljavajući napredak (do 31. decembra 2024.)	Ministartvo kapitalnih investicija
12. Mjera: Povećani kapaciteti za proizvodnju električne energije putem obnovljivih izvora (srednjeročni/dugoročni)			
Transponovanje cilja i ispunjavanje akcionog plana iz Energetske zajednice koji se odnosi na obnovljive izvore energije.	Ne	Zadovoljavajući napredak (do 31. decembra 2024.)	Ministartvo kapitalnih investicija / Sekretariat Energetske zajednice
13. Mjera: Dekarbonizacija Crne Gore (srednjeročno/dugoročno)			
Usvojiti datum usklađivanja TE Pljevlja sa Direktivom o industrijskim emisijama.	Ne	Da (do 31. decembra 2024.)	Ministartvo kapitalnih investicija
Usvojiti klimatske i energetske ciljeve kao dio mape puta za dekarbonizaciju do 2030. godine, i u skladu sa tim kako je predložila Evropska komisija.	Ne	Da (do 31. decembra 2024.)	Ministartvo kapitalnih investicija

I. Objective: To mitigate the immediate socio-economic impact of the energy crisis on vulnerable households and vulnerable economic stakeholders			
1. Measure: Mitigating the effects of the increase of prices for vulnerable groups.			
Indicator	Baseline	Target	Source of verification
Number of persons from vulnerable groups benefitted from electricity bill subsidy.	All persons subjects eligible as per applicable regulation are receiving either 30-40-50% subsidies on electricity bill (20,652 persons in 2022)	All persons eligible as per applicable regulation are receiving either 30-40-50% or higher subsidies on electricity bill (by 31 Dec 2023)	Ministry of Capital Investments / Elektroprivreda Crne Gore
Scheme for enabling subsidy of the electricity for vulnerable groups (e.g. via price caps). It is understood as vulnerable, for the purpose of this action, all subjects that benefitted from subsidies in the electricity bill of 30%, 40% or 50%.	Yes	Yes, budget will be ensured to keep a price cap for these subjects notwithstanding the underlying energy price. (by 31 Dec 2023)	Ministry of Capital Investments / Elektroprivreda Crne Gore
Scheme for enabling support for vulnerable groups due to the increase of the energy price.	0	Persons with the lowest incomes whose standard is threatened as a result of the rise in electricity and energy prices. 47,573	Ministry of Labor and Social Welfare
2. Measure: Support Small and Medium Enterprises ensure business continuity			
Indicator	Baseline	Target (short and medium term)	Source of verification
Number of SMEs benefitting from electricity bill subsidy/price cap.	0	All SMEs eligible as per applicable regulation (by 31 Dec 2023)	Ministry of Capital Investments / Elektroprivreda Crne Gore / Chamber of Commerce
Scheme for enabling support to SMEs (e.g. via price caps).	Yes	Yes, budget will be ensured to keep a price cap for the SMEs	Ministry of Capital Investments / Elektroprivreda Crne Gore /

		notwithstanding the underlying energy price (by 31 Dec 2023)	Chamber of Commerce
II. Objective: Reforms that address sources of vulnerability in the energy sector are promoted			
Indicator	Baseline	Target (short and medium term)	Source of verification
3. Measure: Increased possibilities for enabling access to renewable sources of energy			
Scheme for facilitating the renovation and application of energy efficient technologies in buildings and SMEs, as well as installation of solar panels in buildings in place including SMEs ¹ .	Yes	Yes (by 31 December 2023).	Elektroprivreda Crne Gore / Ministry of Capital Investments
4. Measure: Financial assistance to households and SMEs with the aim of implementing energy efficiency measures (from Energy Reform Programme, measure 20)			
Total energy savings achieved under the Energy Efficient Home Programme.	5.5 GWh (2022)	16.5 GWh (by 31 December of 2024)	Ministry of Capital Investments
Number of supported households under the Energy Efficient Home Programme.	560 (2022)	1,680 (by 31 December of 2024)	Ministry of Capital Investments
5. Measure: Obligations derived from Directive 2009/119 (on imposing an obligation on EU Member States to maintain minimum stocks of crude oil and/or petroleum products) are implemented.			
Total oil stocks maintained at all times in number of days (either average daily net imports or average of daily inland consumption, whichever of the two quantities is greater (Directive 2009/119).	10% (2021)	Satisfactory progress.	Ministry of Capital Investments Energy Community Secretariat
6. Measure: Strategic framework for National Energy and Climate Plan is defined			

¹ The schemes under measure 3 and 4 will be aligned with and complement other available EU programmes, in particular REEP+.

NECP is adopted, and ambition aligned with climate and energy targets as part of the 2030 decarbonisation roadmap, and as proposed by the European Commission.	NECP in draft version	Yes (by 31 December 2023).	Government of Montenegro / Energy Community Secretariat
Adoption of law transposing the Clean Energy Package (including RES Law, EE Law and updated energy performance of buildings regulation, and certification of the energy performance of buildings, Climate Law, Electricity Law etc). This should be accompanied by the new software tool enabling effective certification of the energy performance of buildings, and cost-effective building renovation.	No	Yes (by 31 December 2024)	Ministry of Capital Investments / Energy Community Secretariat
7. Measure: Preparation for implementation of day-ahead market in electricity			
Operationalisation of a day-ahead market in electricity. The power exchange company MEPX ² 's project on the establishment of a day-ahead trading, clearing and settlement platform, which started on 20 October 2021, is ongoing.	No	Yes (Q1 2023)	Government of Montenegro / Energy Community Secretariat
8. Measure: Energy transition in the country is defined			
Study on energy transition is finalised.	No	Yes (by 31 December 2023)	Ministry of Capital Investments
9. Measure: Revision of taxation applied to energy (medium-term)			
The Taxation applied to energy has been analysed for potential reform. This reform shall improve the system for more fair, efficient and growth-friendly taxes.	No	Yes (by 31 December 2023)	Ministry of Capital Investments / Ministry of Finance
10. Measure: Supporting EPCG and CGES on improving SoE governance (medium-term)			

² Montenegrin Power Exchange

Measures are in place to support improvement on the Governance of SoEs in the energy sector.	No	Satisfactory progress (by 31 December 2023)	Ministry of Capital Investments
11 Measure: Improving Business Climate for investment on renewables (medium/long-term)			
Business climate for investment in renewables strengthened by improving the regulatory framework. The legal framework would enable a transition to market-based support schemes for renewable energy, and introduce the national electronic registry for guarantees of origin in Montenegro.	No	Satisfactory progress (by 31 December 2024)	Ministry of Capital Investments
12. Measure: Increased capacity for power generation via renewable sources (medium/long-term)			
Transpose renewable energy target from the Energy Community and fulfil trajectory.	No	Satisfactory progress (by 31 December 2024)	Ministry of Capital Investments Energy Community Secretariat
13. Measure: Decarbonisation of Montenegro (medium/long-term)			
Adopt a date for compliance of TPP Pljevlja with the Industrial Emissions Directive.	No	Yes (by 31 December 2024)	Ministry of Capital Investments
Adopt climate and energy targets as part of the 2030 decarbonisation roadmap, and as proposed by the European Commission.	No	Yes (by 31 December 2024)	Ministry of Capital Investments